

motivaction
research and strategy

Risico- en Crisisbarometer

Basismeting voorjaar 2017

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Veiligheid en Justitie

22-5-2017

Achtergrond	3
Samenvatting	4
Resultaten	6
Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47
Bijlagen	50

Het doel van de Risico- en Crisisbarometer is om inzicht te verkrijgen in de zorgen, angsten en gevoel van veiligheid die leven onder de bevolking en in het vertrouwen dat Nederlanders hebben in het optreden van de overheid bij rampen en crises. De Risico- en Crisisbarometer wordt in opdracht van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid uitgevoerd. Hiervoor worden 800 Nederlanders van 15 jaar en ouder online geïnterviewd.

De Risico- en Crisisbarometer bestaat uit twee basismetingen per jaar. Daarnaast kan de Risico- en Crisisbarometer bij (dreigende) crises op acute basis worden uitgevoerd. De basismetingen dienen als vergelijkingsmateriaal voor de resultaten van de aanvullende metingen. Met behulp van de Risico- en Crisisbarometer kan onder andere de communicatie naar pers en publiek tijdens een crisis optimaal worden afgestemd.

Hernieuwde basismeting

Vanaf 2017 wordt de Risico- en Crisisbarometer uitgevoerd door onderzoeksbureau Motivaction in een hernieuwde opzet. Daarom is in deze eerste meting geen vergelijking gemaakt met eerdere onderzoeksresultaten.

Grootste zorgen

Wanneer Nederlanders gevraagd wordt waar zij zich de meeste zorgen over maken wordt spontaan door bijna de helft van de Nederlanders een terroristische aanslag (47%) genoemd. Op ruime afstand gevolgd door intolerantie en discriminatie in de samenleving (13%). 21% geeft aan zich helemaal nergens zorgen over te maken. Geholpen maakt twee derde van alle Nederlanders zich zorgen over terrorisme (67%), gevolgd door spanningen tussen bevolkingsgroepen (47%) en extremisme (39%).

Inschatting waarschijnlijkheid en gevolgen

De drie zorgen zijn ook de gebeurtenissen waarvan men de kans het grootst acht dat deze gaan plaatsvinden. 58% tot 64% van de Nederlanders denkt dat de kans op terrorisme, spanningen tussen bevolkingsgroepen en extremisme *waarschijnlijk* of *zeer waarschijnlijk* is. Daarnaast acht 62% van de Nederlanders cyberdreigingen ook als (zeer) waarschijnlijk. De gebeurtenissen waar Nederlanders zich de meeste zorgen over maken worden ook gezien als de gebeurtenissen met de grootste gevolgen voor de samenleving.

Vermijden van locaties

14% van alle Nederlanders die wel eens op openbare evenementen komen voelt zich hier niet veilig of minder veilig en 11% van deze groep komt daardoor ook minder op dergelijke bijeenkomsten. Een iets kleiner deel van de Nederlanders die wel eens op een vliegveld komen, komt vanwege hun veiligheidsgevoel minder op vliegvelden, 16% voelt zich hier onveilig en 9% komt hier minder vaak. In trein- en metrostations komt 7% van de Nederlanders die wel eens een station bezoekt hier minder vaak vanwege een gevoel van onveiligheid.

Voorzorgsmaatregelen en bekendheid crisis.nl

Van alle voorwerpen die van pas kunnen komen bij een ramp of crisis, hebben mensen vooral voorwerpen in hun huis die men sowieso in huis heeft zoals kaarsen, wc-papier of een gereedschapsset. De helft van de Nederlanders heeft flessen water en houdbaar voedsel in huis. De overheidswebsite met informatie over wat te doen bij een ramp of crisis is nog grotendeels onbekend: 69% heeft niet van de website crisis.nl gehoord.

Informatiebehoefte

De grootste informatiebehoefte bestaat over hoe men moet handelen in het geval van terrorisme: 43% van alle Nederlanders wil hier meer over weten. Daarnaast bestaat er bij een deel van de bevolking een behoefte aan meer informatie over handelingsperspectieven bij milieurampen (36%), infectieziekten (33%) en stralingsongevallen (30%).

Nederlanders in de leeftijdscategorie 35-44 jaar willen vaker dan de andere leeftijdsgroepen iets zelf kunnen opzoeken op het moment dat het nodig is. Laagopgeleiden willen voor alle onderwerpen liever ongevraagd geïnformeerd worden.

Ongeveer de helft van de Nederlanders (48%) heeft vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid in geval van een ramp.

Verschillende rampen en crises: eigen verantwoordelijkheid en de rol van de overheid

Op de vraag hoe men zich heeft voorbereid op een ramp waar men zich zorgen over maakt, geeft 80% tot 95% van de ondervraagden aan per ramp geen enkele specifieke voorbereiding te hebben getroffen. De uitzonderingen hierop zijn cyberdreigingen en financieel-economische bedreigingen. Voor deze dreigingen hebben Nederlanders vaker voorbereidingen getroffen.

Nederlanders verwachten niet dat de overheid in staat is om een ramp of crisis te voorkomen. De perceptie is ook dat de overheid bij veel rampen niet of nauwelijks in staat is om de gevolgen beperkt te houden. Met name op de gevolgen van geopolitieke dreigingen zou de Nederlandse overheid geen weerwoord kunnen bieden.

Nederlanders hebben een duidelijker beeld van welke maatregelen de overheid zou moeten treffen om rampen te voorkomen of te bestrijden dan wat zij zelf kunnen doen. Voor iedere mogelijke ramp of crisis kan 40% tot 60% van de Nederlanders minimaal één maatregel noemen die de overheid zou kunnen treffen.

Nederlanders hebben er begrip voor dat een terroristische aanslag niet valt uit te sluiten (73%). 72% heeft er begrip voor dat de overheid veiligheidsmaatregelen neemt die een effect hebben op de privacy van Nederlanders.

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Bijna de helft van de Nederlanders noemt spontaan terrorisme als zorg

Op de vraag of men zich zorgen maakt over gebeurtenissen die een invloed kunnen hebben op de veiligheid in Nederland, noemt de helft (47%) van alle Nederlanders terrorisme. 21% van de mensen maakt zich helemaal nergens zorgen over.

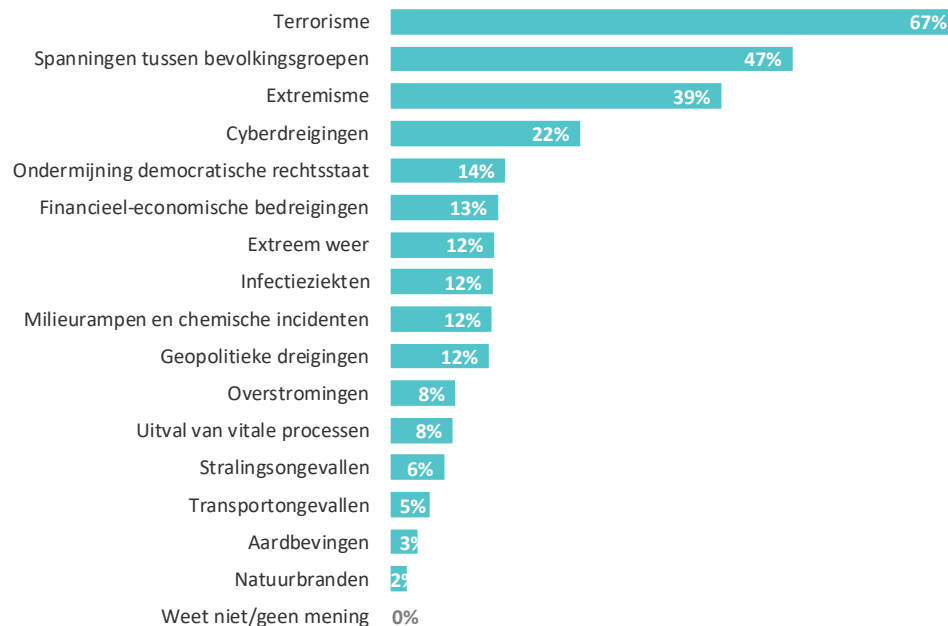
Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen? (n=817)

Terrorisme grootste bedreiging Nederlandse veiligheid

Nadat een lijst met 16 mogelijke rampen en crises is voorgelegd geeft twee derde van alle Nederlanders *terrorisme* aan als punt van zorg. Ook de gebeurtenissen *extremisme* en *spanningen tussen bevolkingsgroepen* komen vaak in de top-3 van zorgen terecht. Ook dreigingen die via het internet komen (cyberdreigingen) zijn relatief vaak reden tot zorg bij de Nederlanders. De andere onderwerpen worden beduidend minder vaak genoemd als zorg.

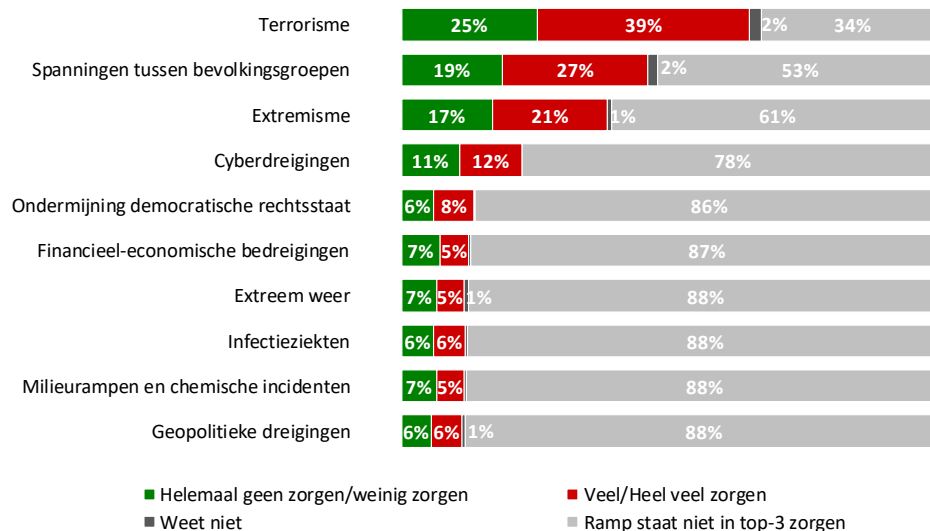
Kun je maximaal drie gebeurtenissen aangeven waar jij je de meeste zorgen over maakt? (n=817)

Vier van de tien Nederlanders denken dat persoonlijke veiligheid bedreigd wordt door terrorisme

Aan Nederlanders die zich zorgen maken over een gebeurtenis is de vraag voorgelegd of deze zorg ook betrekking heeft op de persoonlijke veiligheid van henzelf of het gezin. Bij iedere ramp maakt een deel van de Nederlanders zich wel zorgen voor de impact op de samenleving maar niet voor de persoonlijke veiligheid. Zo maakt twee derde van Nederland (67%) zich zorgen over terrorisme maar een deel hiervan, 25% van alle Nederlanders, denkt niet dat dit de persoonlijke veiligheid direct bedreigt. 39% van alle Nederlanders denkt wel dat hun persoonlijke veiligheid of die van gezinsleden in gevaar is door terrorisme.

In welke mate maak je je momenteel zorgen over de veiligheid van jezelf en je gezin als gevolg van onderstaande gebeurtenis(en)?

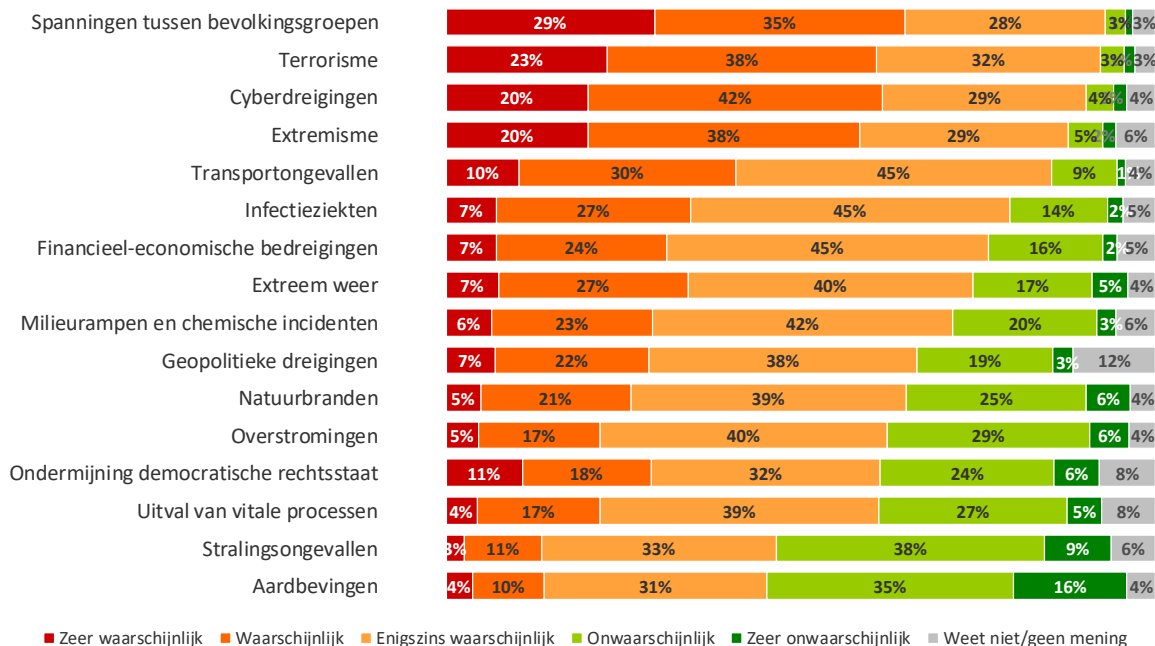
NB: Bij de gebeurtenissen overstromingen, uitval van vitale processen, stralingsongevallen, transportongevallen, aardbevingen en natuurbranden is het aantal respondenten waar de vraag aan is voorgelegd kleiner dan 80. Over deze gebeurtenissen kunnen geen uitspraken worden gedaan.

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Spanningen tussen bevolkingsgroepen en terrorisme worden als meest waarschijnlijk gezien

De twee gebeurtenissen die volgens Nederlanders het meest waarschijnlijk gaan plaatsvinden zijn *spanningen tussen bevolkingsgroepen* en *terrorisme*. Daarnaast worden ook *cyberdreigingen* en *extremisme* door meer dan de helft van de Nederlanders als (zeer) waarschijnlijk ervaren (62% en 58%).

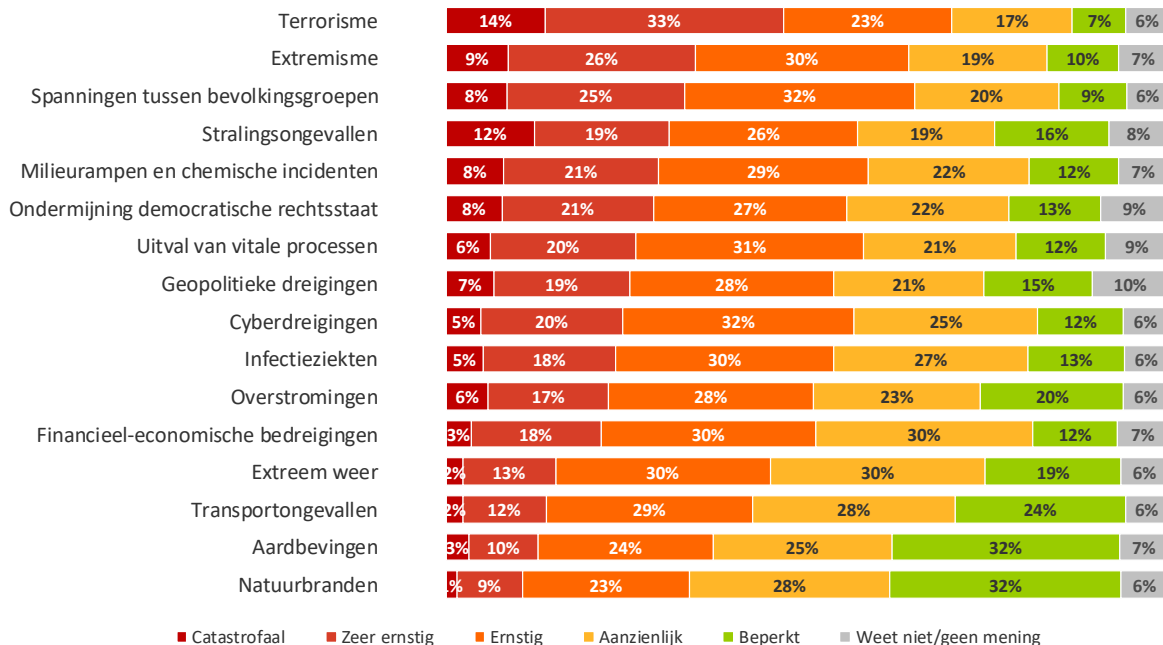
Kun je bij iedere gebeurtenis aangeven hoe groot je de kans inschat dat deze in Nederland plaats zal vinden? (n=817)

Terrorisme heeft volgens Nederlanders grootste gevolgen voor de samenleving

De gevolgen van de meeste rampen worden gezien als *ernstig* of *zeer ernstig* maar meestal niet als *catastrofaal*. Terrorisme heeft volgens Nederlanders de grootste gevolgen voor de samenleving.

Als de onderstaande gebeurtenis zich voor zou doen, hoe ernstig zouden dan volgens jou de gevolgen voor de Nederlandse samenleving zijn? (n=817)

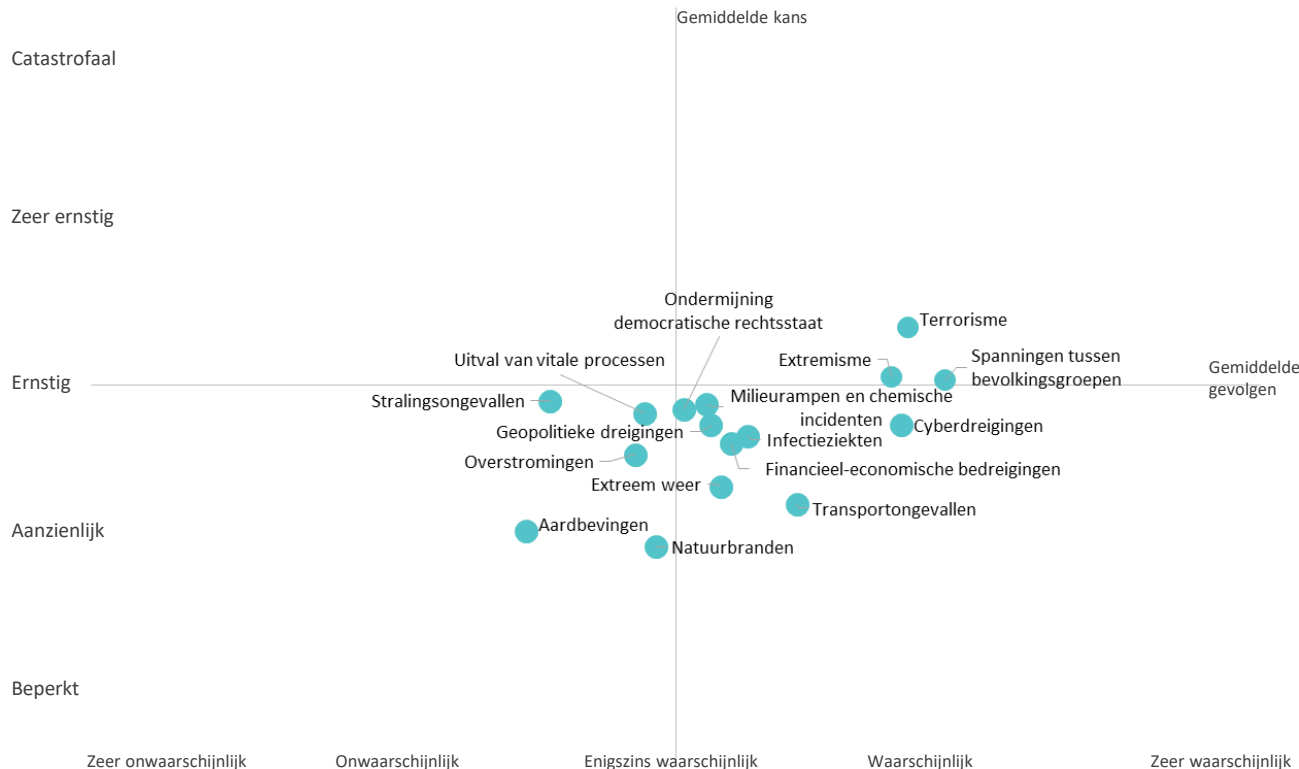

Top-3 zorgen worden als meest waarschijnlijk en meest impactvol gezien

Wanneer we kijken naar de combinatie van kansinschatting per ramp en een inschatting van de gevolgen dan zien we dat de drie gebeurtenissen waar Nederland zich het meeste zorgen om maakt een bovengemiddelde kans én bovengemiddeld grote gevolgen worden toegekend.

Een stralingsongeval is een gebeurtenis waarvan de gevolgen als (zeer) ernstig of zelfs catastrofaal worden ervaren maar waarvan de kans laag wordt geacht.

Natuurlijke bedreigingen (overstromingen, aardbevingen, extreem weer en natuurbranden) worden minder waarschijnlijk én minder ernstig geacht dan menselijke bedreigingen (zoals cyberdreigingen, spanningen tussen bevolkingsgroepen en terrorisme).

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

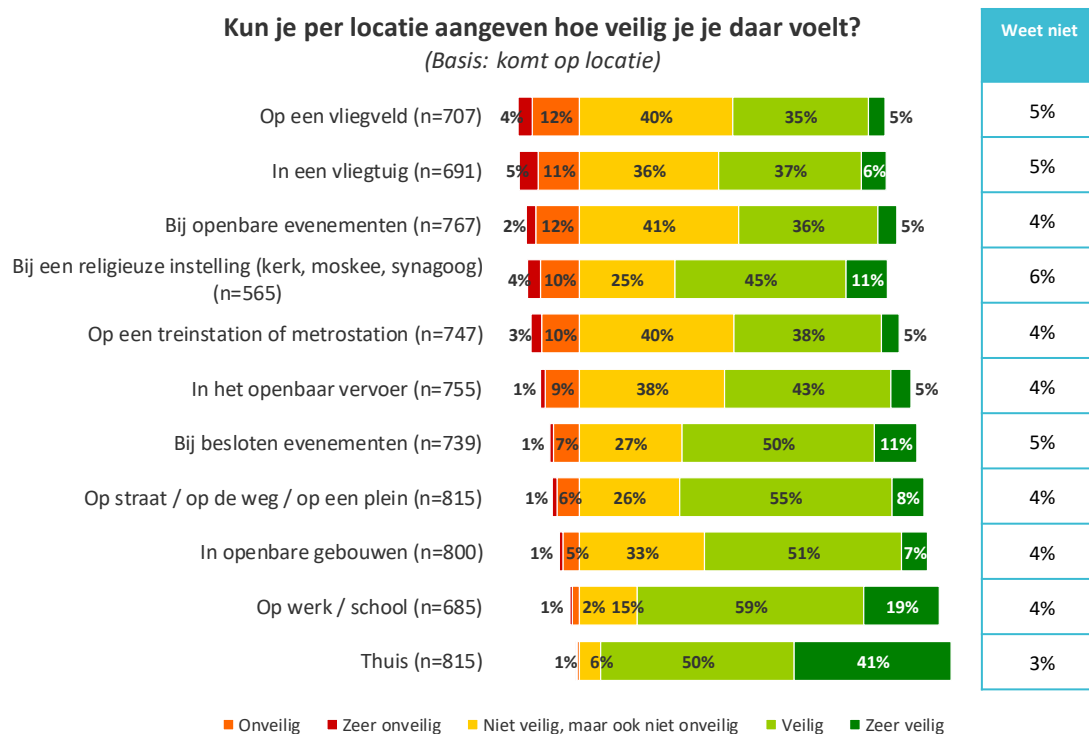
16% van de bezoekers van vliegvelden voelt zich daar onveilig

Op het vliegveld en aan boord van het vliegtuig voelen Nederlanders zich het vaakst onveilig.

16% van de Nederlanders die wel eens op een vliegveld komt voelt zich daar onveilig. Van de Nederlanders die wel eens in een vliegtuig zit voelt 16% zich daar onveilig of zeer onveilig.

Kun je per locatie aangeven hoe veilig je je daar voelt?

(Basis: komt op locatie)

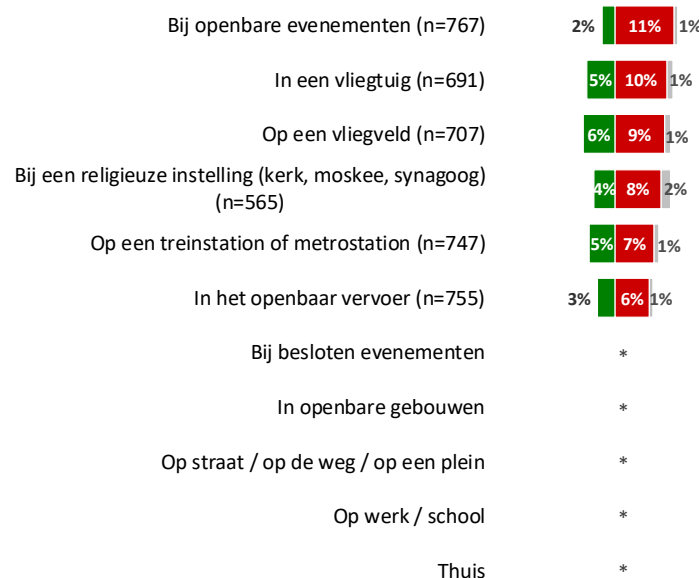
Eén op de tien bezoekers van openbare evenementen komt er minder vaak vanwege onveiligheidsgevoel

11% van de Nederlanders die wel eens op openbare evenementen komt voelt zich daar onveilig en is daardoor minder aanwezig op dergelijke bijeenkomsten.

Een iets kleiner deel (9%) van de mensen die wel eens op een vliegveld komt, bezoekt deze minder vanwege onveiligheidsgevoelens. 8% van de Nederlanders die wel eens een religieuze instelling bezoekt komt hier momenteel minder vaak als gevolg van een gevoel van onveiligheid.

Heeft dit gevoel ervoor gezorgd dat je daar minder aanwezig bent?

(Basis: komt op locatie)

■ Nee ■ Ja ■ Weet niet/geen mening

Voelt zich daar niet onveilig	Weet niet (op onveiligheidsvraag)
82%	4%
80%	5%
80%	5%
80%	6%
83%	4%
86%	4%
88%	5%
90%	4%
89%	4%
93%	4%
97%	3%

* Aantal respondenten waar de vraag aan voor is gelegd is kleiner dan 80

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Vorzorgsmaatregelen algemeen	18
Vorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

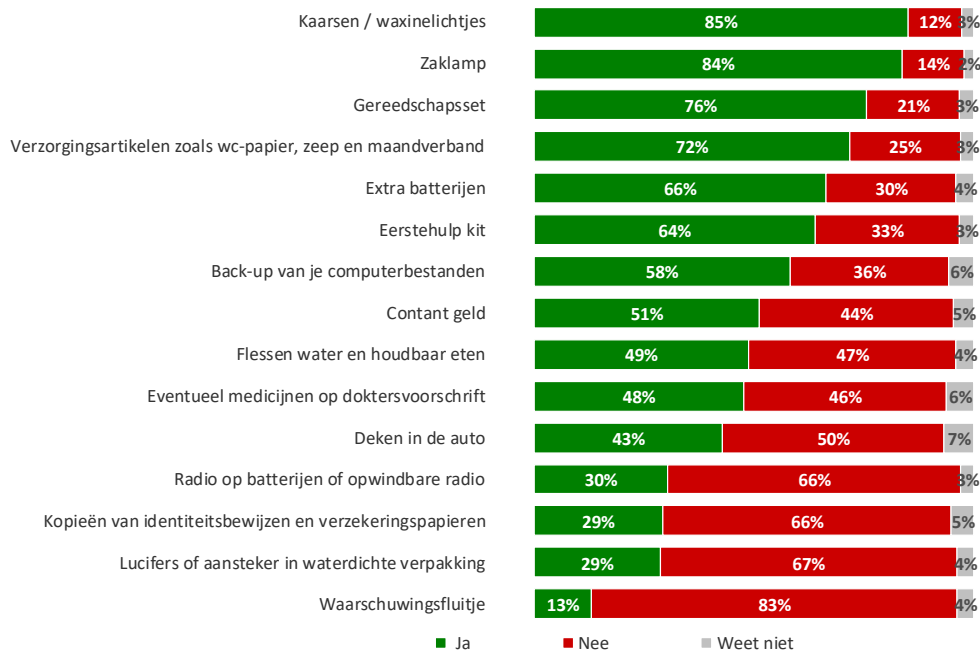
Nederlanders hebben vooral voorwerpen in huis die ook voor andere doeleinden gebruikt kunnen worden

Van alle voorwerpen die van pas kunnen komen in geval van een ramp of crisis, hebben mensen vooral voorwerpen in huis die waarschijnlijk ook voor andere doeleinden gebruikt worden zoals kaarsen, wc-papier of een gereedschapset.

De helft van alle Nederlanders heeft flessen water en houdbaar voedsel in huis.

Twee derde van alle Nederlanders (66%) heeft geen radio die werkt als de stroomvoorziening is uitgevallen.

Kun je aangeven of je het volgende in bezit hebt voor het geval zich een ramp of crisis voordoet? (n=817)

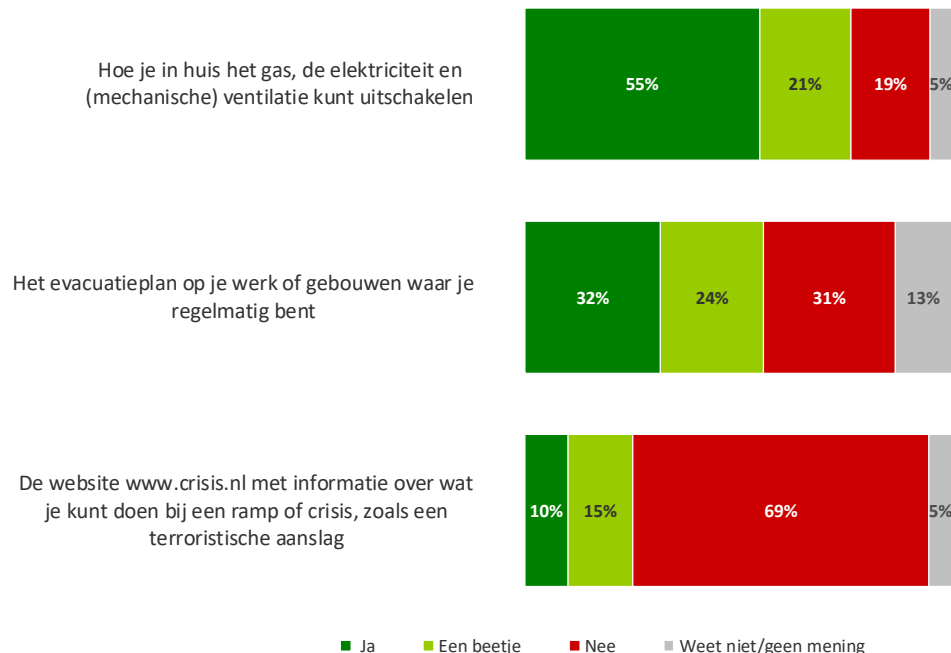
Meeste Nederlanders kennen informatiewebsite van de overheid niet

Driekwart van alle Nederlanders weet hoe je thuis het gas of de elektriciteit kunt uitschakelen.

56% is in meer of mindere mate op de hoogte van het evacuatieplan thuis, op school of op het werk.

De website www.crisis.nl met informatie over wat je kunt doen bij een ramp of crisis is bij 10% van de mensen bekend. 15% van de mensen heeft hier van gehoord.

Kun je aangeven of je bekend bent met het volgende? (n=817)

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Rampen en crises: voorbereidingen en reactie

Nederlanders hebben zich niet of nauwelijks voorbereid op rampen of crises

Eigen verantwoordelijkheid

Op de vraag hoe men zich heeft voorbereid op een ramp waar men zich zorgen over maakt, geeft per ramp 80 tot 95% van de ondervraagden aan geen enkele voorbereiding te hebben getroffen, ondanks de zorgen die ze hebben. De uitzonderingen hierop zijn cyberdreigingen en financieel-economische bedreigingen. Voor deze dreigingen hebben Nederlanders vaker wel voorbereidingen getroffen. Nederlanders zijn voorzichtig op het internet en veranderen vaak hun wachtwoorden om cybercriminelen tegen te werken. Voor het geval er een economische crisis uitbreekt heeft men spaargeld achter de hand.

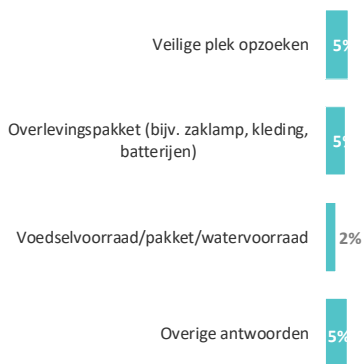
Op de volgende pagina's is voor ieder van de mogelijke rampen en crises weergegeven welke voorzorgsmaatregelen Nederlanders getroffen hebben en hoe zij zouden handelen in het geval de gebeurtenis zich voordoet.

NB: voor een aantal rampen was het aantal respondenten dat zich er zorgen over maakt kleiner dan 80. Deze gebeurtenissen zijn weggelaten uit de rapportage. Het gaat om: overstromingen, natuurbranden, aardbevingen, stralingsongevallen, transportongevallen en uitval van vitale processen.

Extreem weer (gebeurtenis in zorgen top-3, n=101)

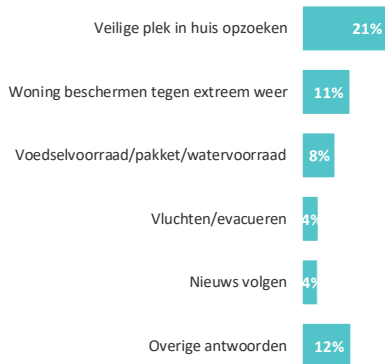
Hoe heb je jezelf voorbereid:
85% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:
“thuis blijven en alles zo goed mogelijk vergrendelen”
“genoeg eten en drinken in huis, zaklampen, zandzakken.”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?
56% weet niet

Genoemde reacties:
“binnen blijven indien mogelijk. Anders evacueren”
“Voorbereiden door extra eten in huis te halen”

Milieurampen en chemische incidenten (gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

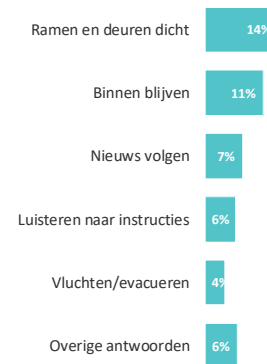
Hoe heb je jezelf voorbereid:
98% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:
“Kun je je ook niet op voorbereiden.”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?
71% weet niet

Genoemde reacties:
“binnen blijven”
“Evacuëren”
“Ramen en deuren dicht”

Infectieziekten (gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

Hoe heb je jezelf voorbereid:
85% niet voorbereid

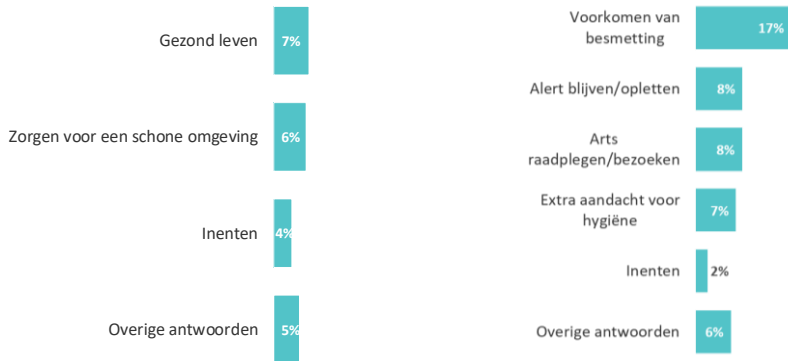
Genoemde maatregelen:

“Zo schoon mogelijk zijn en goed voor jezelf zorgen.”
“gezond leven”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?
71% weet niet

Genoemde reacties:

“hygiëne en ramen en deuren sluiten en luisteren wat overheid zegt”
“mondkapjes dragen, binnen blijven”

Cyberdreigingen (gebeurtenis in zorgen top-3, n=183)

Hoe heb je jezelf voorbereid:
72% niet voorbereid

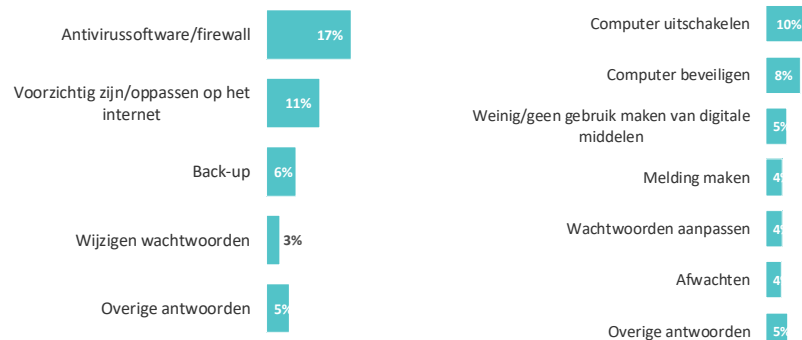
Genoemde maatregelen:

“goede virusdetectie, en geen Oost-Europese websites (meer) bezoeken”
“Gebruik van speciale wachtwoorden en geheimhouden hiervan”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?
71% weet niet

Genoemde reacties:

“Computer van internet halen”
“wachtwoorden veranderen, computers virus vrij maken”

Spanningen tussen

bevolkingsgroepen (gebeurtenis in
zorgen top-3, n=386)

Hoe heb je jezelf voorbereid:
89% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:

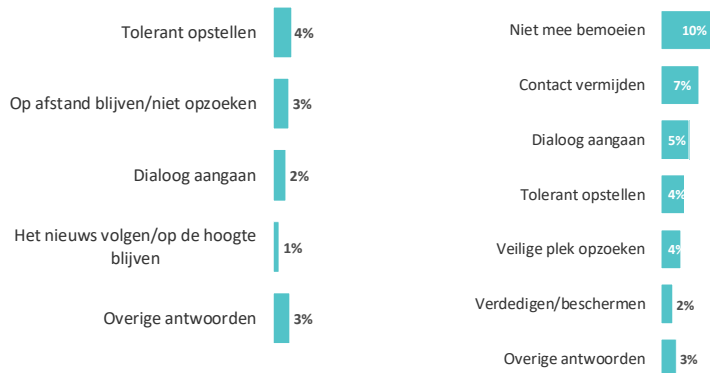
“Me er niet mee bemoeien”
“medemensen met liefde behandelen”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis
zich zou voordoen?

72% weet niet

Genoemde reacties:

“ik zou weggaan naar een ander land”
“Weggaan, politie bellen”
“Proberen me buiten het conflict te
houden”

Ondermijning democratische rechtsstaat

(gebeurtenis in zorgen
top-3, n=112)

Hoe heb je jezelf voorbereid:
90% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:

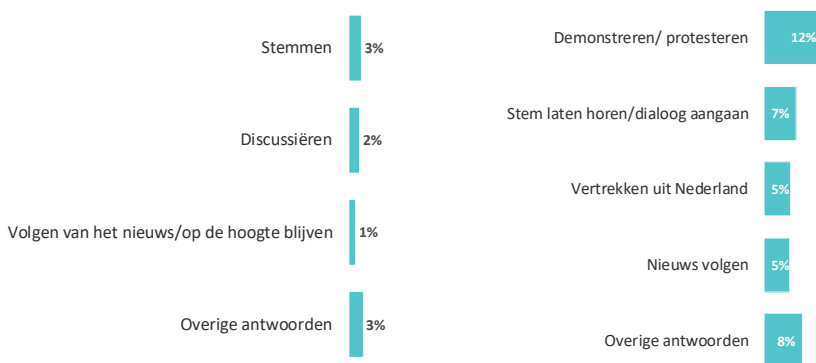
“Dialogo blijft belangrijk”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis
zich zou voordoen?

71% weet niet

Genoemde reacties:

“verhuizen”
“Afzijdig houden, nieuws volgen en
bericht overheid volgen”
“Demonstreren”

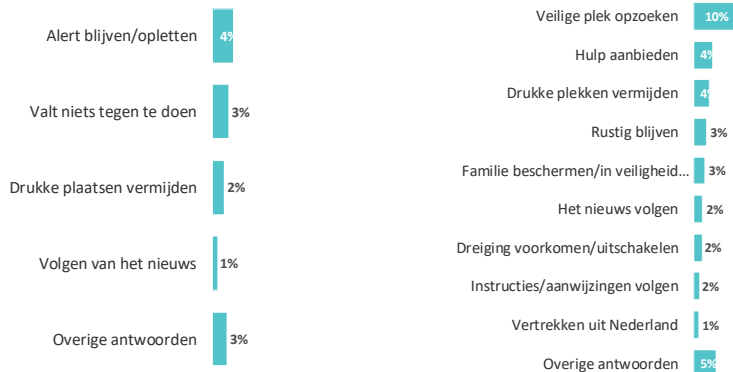

Terrorisme (gebeurtenis in zorgen top-3, n=543)

Hoe heb je jezelf voorbereid:
91% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:

“door het volgen van het nieuws en door middel van het verdiepen/lezen over het onderwerp”
“Hier kun je jezelf niet voor beschermen”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?

74% weet niet

Genoemde reacties:

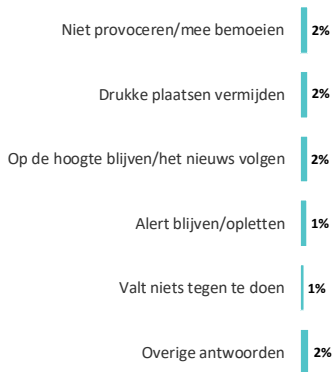
“Veilige plek zoeken en wachten op aanwijzingen van de overheid”
“Eventueel assistentie verlenen”
“zorgen dat mijn naasten en ik een veilig heenkomen vinden”

Extremisme (gebeurtenis in zorgen top-3, n=317)

Hoe heb je jezelf voorbereid:
92% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:

“goed oplettend wat er om je heen gebeurt”
“niet mee bemoeien, niet het vuur aanwakkeren”

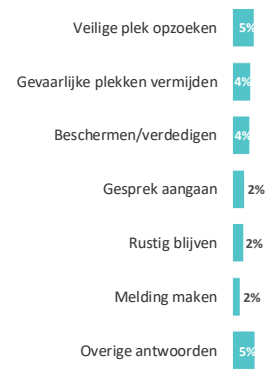

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?

79% weet niet

Genoemde reacties:

“In gesprek blijven gaan en argumenten gebruiken tegen bepaalde denkbeelden.”
“aangifte doen, proberen te de-escaleren”
“Weggaan van de plek der geweld”

Geopolitieke dreigingen

(gebeurtenis in zorgen top-3, n=96)

Hoe heb je jezelf voorbereid:

94% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:

“Iets meer eten en drinken op voorraad hebben”

“Ik ga niet naar Rusland, Turkije, China, of dat soort landen.”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?

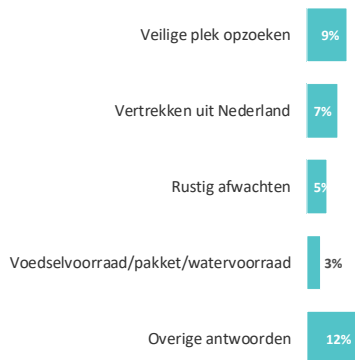
70% weet niet

Genoemde reacties:

“Vluchten”

“Bewapenen”

“Verhuizen naar ander land”

Financieel-economische bedreigingen

(gebeurtenis in zorgen top-3, n=104)

Hoe heb je jezelf voorbereid:

66% niet voorbereid

Genoemde maatregelen:

“Geld en beleggingen goed spreiden”

“Spaargeld”

Wat zou je doen als deze ramp of crisis zich zou voordoen?

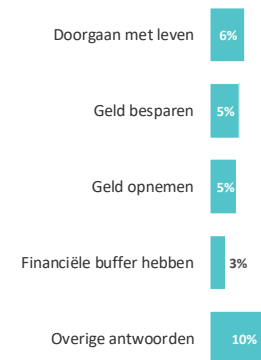
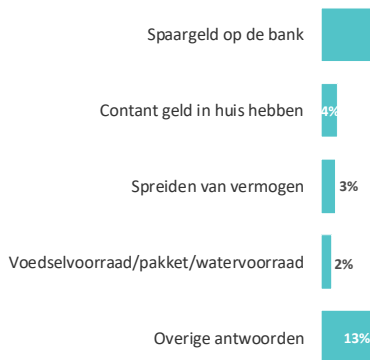
74% weet niet

Genoemde reacties:

“Doorgaan met leven”

“bezuinigen”

“leven van mijn spaargeld”

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Nederlanders willen meer informatie over rampen en crises

43% van de Nederlanders wil graag meer informatie over hoe te handelen in het geval van terrorisme. Maar er is bij een deel van de bevolking ook behoefte aan meer informatie over handelingsperspectieven bij milieurampen (36%), infectieziekten (33%) en stralingsongevallen (30%).

Over welke gebeurtenissen je meer zou willen weten over hoe te handelen als de gebeurtenis zich voordoet? (n=817)

Nederlanders willen vaak ongevraagd geïnformeerd worden

Aan de Nederlanders die meer informatie willen over hoe te handelen bij een ramp of crisis is gevraagd op welke manier de informatie verstrekt zou moeten worden. 27% van de Nederlanders vindt dat de overheid iedereen ongevraagd moet informeren over wat te doen bij terrorisme.

Nederlanders in de leeftijdscategorie 35-44 jaar willen vaker dan de andere leeftijdsgroepen iets zelf kunnen opzoeken op het moment dat het nodig is. Laagopgeleiden willen voor alle onderwerpen liever ongevraagd geïnformeerd worden.

Hoe wil je geïnformeerd worden door de overheid over wat te doen bij...

	De overheid moet iedereen ongevraagd informeren	Ik wil de informatie snel kunnen vinden als ik daar naar zoek	Weet niet/geen mening	Wil niet meer informatie over onderwerp
Terrorisme	27%	20%	2%	57%
Milieurampen en chemische incidenten	24%	17%	1%	64%
Infectieziekten	21%	17%	1%	67%
Uitval van vitale processen	21%	15%	1%	69%
Stralingsongevallen	18%	17%	2%	70%
Cyberdreigingen	19%	14%	1%	72%
Extremisme	14%	11%	1%	78%
Spanningen tussen bevolkingsgroepen	14%	11%	1%	78%
Extreem weer	12%	11%	2%	78%
Overstromingen	13%	9%	2%	80%
Geopolitieke dreigingen	9%	8%	1%	84%
Ondermijning democratische rechtsstaat	9%	9%	1%	85%
Financieel-economische bedreigingen	8%	7%	0%	86%
Transportongevallen	8%	6%	0%	87%
Aardbevingen	6%	6%	1%	89%
Natuurbranden	*	*	*	*

* Aantal respondenten is kleiner dan 80

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Helft van de Nederlanders denkt dat informatievoorziening bij ramp op orde is

Een meerderheid van de Nederlanders (60%) geeft aan helemaal geen of weinig vertrouwen in de overheid te hebben.

Ongeveer de helft van alle Nederlanders heeft vertrouwen in de informatievoorziening van de overheid in het geval van een ramp. Een derde heeft geen of weinig vertrouwen in de informatievoorziening en 17% geeft aan het niet te weten.

Hoeveel vertrouwen heb jij op dit moment in de overheid? (n=817)

Hoeveel vertrouwen heb je in de informatievoorziening van de overheid bij een ramp of crisis? (n=817)

Begrip voor overheidsmaatregelen

Nederlanders hebben er begrip voor dat de kans op een terroristische aanslag nooit helemaal uit te sluiten is

Nederlanders hebben er begrip voor dat een terroristische aanslag nooit helemaal valt uit te sluiten, 73% heeft hier begrip voor. Bijna één op de vijf Nederlanders (18%) heeft hier juist weinig of geen begrip voor.

72% heeft er begrip voor dat de overheid veiligheidsmaatregelen neemt die een effect hebben op de privacy van Nederlanders om zo terroristische aanslagen en cyberaanvallen te voorkomen. 17% van de Nederlanders heeft geen of weinig begrip voor dergelijke maatregelen.

De overheid geeft aan dat terroristische aanslagen nooit helemaal zijn uit te sluiten. Heb je hier begrip voor? (n=817)

Het nastreven van veiligheid en het beschermen van privacy staat soms op gespannen voet. Veel veiligheidsmaatregelen hebben een effect op de privacy van burgers. Om dreigingen als terroristische aanslagen en cyberaanvallen tegen te gaan, neemt de overheid veiligheidsmaatregelen die de privacy kunnen raken. Heb je hier begrip voor?

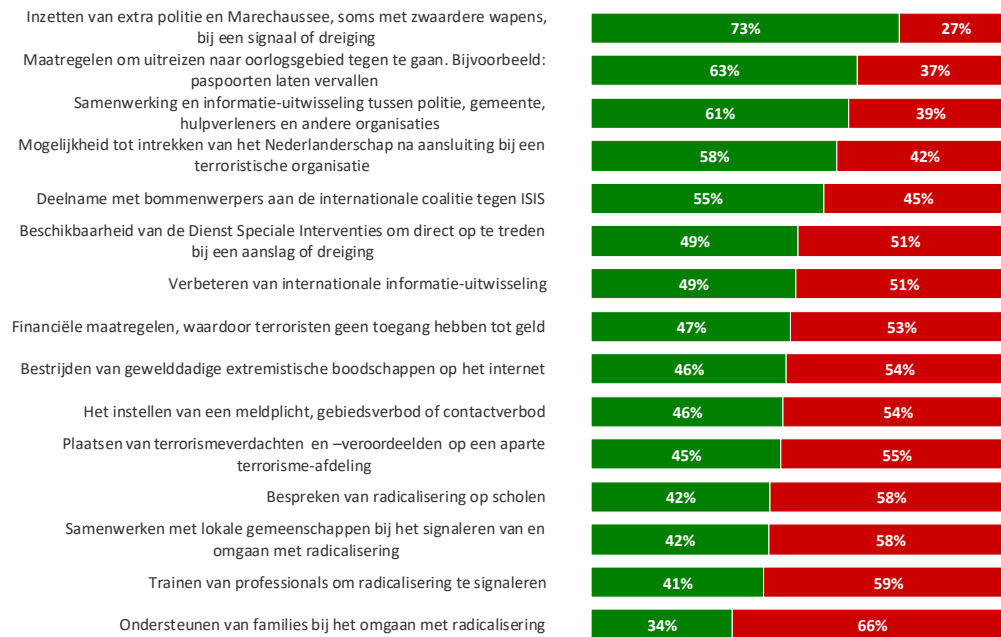

Maatregelen radicalisering terug te dringen vaak onbekend

Een reeks van maatregelen tegen terrorisme is voorgelegd met de vraag of men deze kent. De meest bekende maatregel is de inzet van extra politie en marechaussee, soms met zwaardere wapens. 73% van de Nederlanders kent deze maatregel.

De overheidsmaatregelen die minder bekendheid genieten zijn de maatregelen om radicalisering (bijvoorbeeld bij jongeren) tegen te gaan.

De Nederlandse overheid neemt veel maatregelen tegen terrorisme. Welke maatregelen ken je? (n=817)

■ Ja, ben ik mee bekend ■ Nee, ben ik niet mee bekend

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Nederlanders hebben lage verwachtingen van overheid bij voorkomen en bestrijden ramp of crisis

Rol van de overheid

Nederlanders verwachten niet dat de overheid in staat is om een ramp of crisis te voorkomen. De perceptie is ook dat de overheid bij veel rampen niet of nauwelijks in staat is om de gevolgen beperkt te houden. Met name op de gevolgen van geopolitieke dreigingen zou de Nederlandse overheid geen weerwoord kunnen bieden.

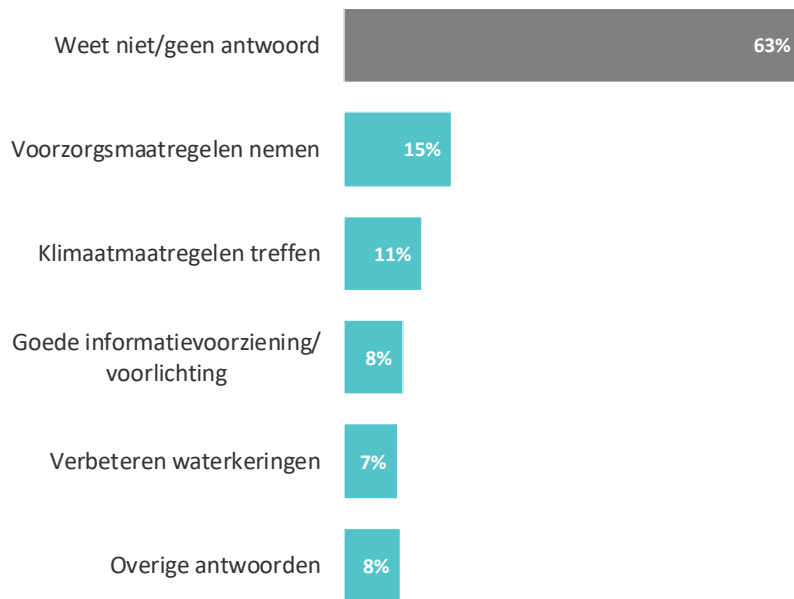
Nederlanders hebben een duidelijker beeld van welke maatregelen de overheid zou moeten treffen om rampen te voorkomen of te bestrijden dan het beeld van wat zij zelf kunnen doen. Voor iedere mogelijke ramp of crisis kan 40% tot 60% van de Nederlanders minimaal één maatregel noemen die de overheid zou kunnen treffen.

Op de volgende pagina's is voor ieder van de mogelijke rampen en crises weergegeven wat Nederlanders verwachten van de overheid.

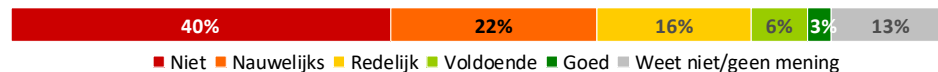
NB: voor een aantal rampen was het aantal respondenten in het onderzoek dat zich er zorgen over maakt kleiner dan 80. Deze gebeurtenissen zijn weggelaten uit het overzicht. Het gaat om: overstromingen, natuurbranden, aardbevingen, stralingsongevallen, transportongevallen en uitval van vitale processen.

Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Extreem weer)?

(Gebeurtenis in zorgen top-3, n=101)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=101)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=101)

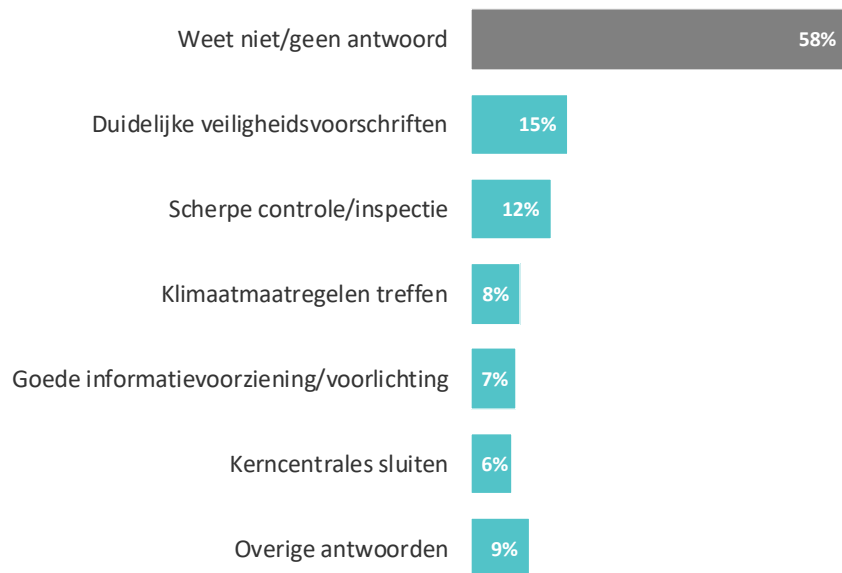

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=101)

Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Milieurampen en chemische incidenten)?

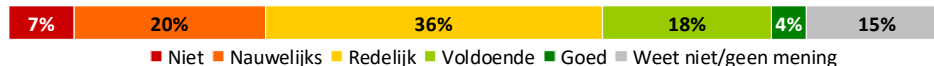
(Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

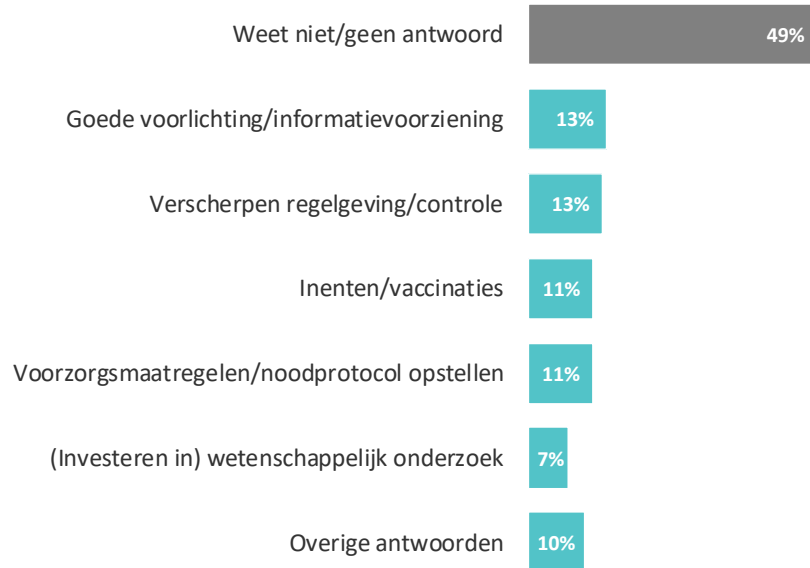

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

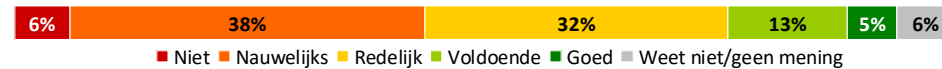

Infectieziekten: rol van de overheid

Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Infectieziekten)? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

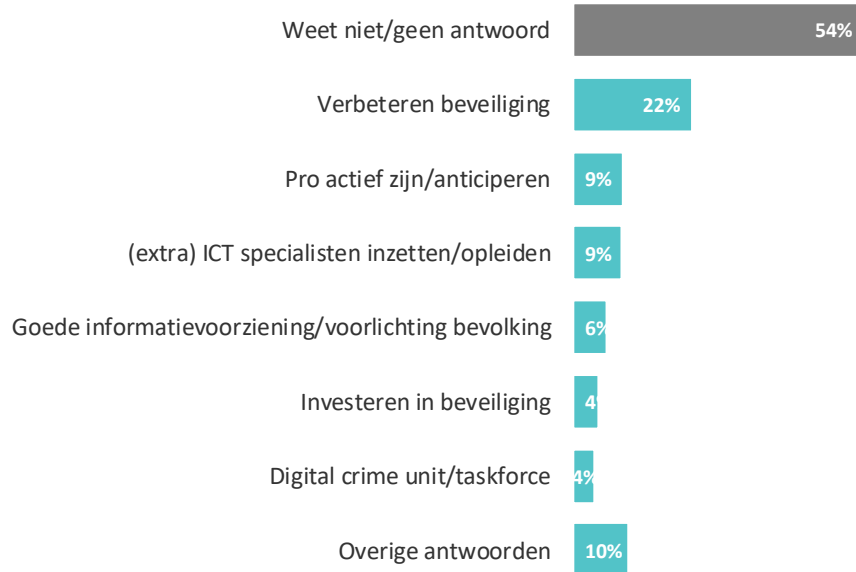

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=99)

Cyberdreigingen: rol van de overheid

Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Cyberdreigingen)? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=183)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=183)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=183)

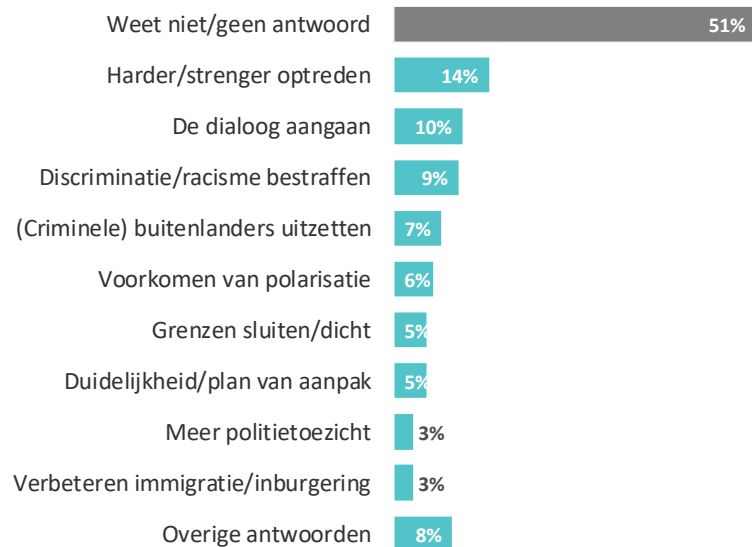

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=183)

Spanningen tussen bevolkingsgroepen: rol van de overheid

Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Spanningen tussen bevolkingsgroepen)?
(Gebeurtenis in zorgen top-3, n=386)

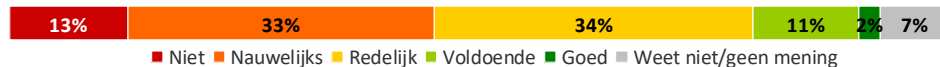
In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=386)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=386)

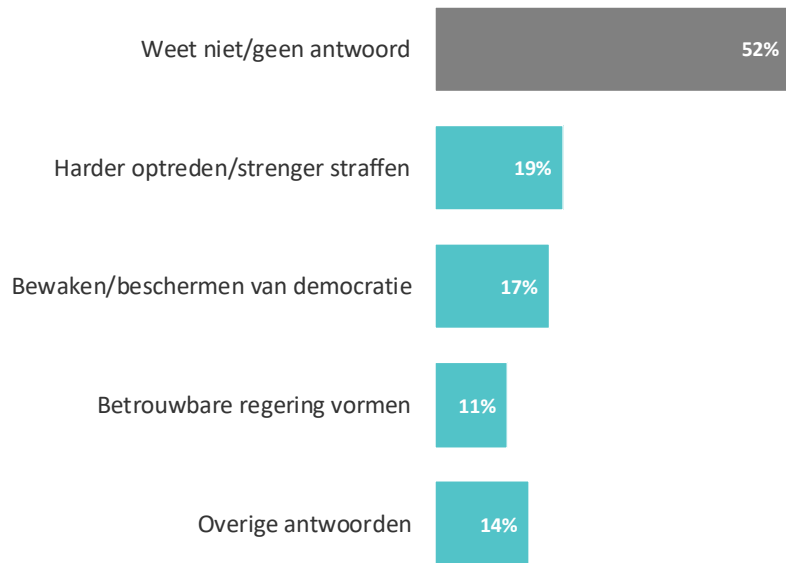

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=386)

Ondermijning democratische rechtsstaat: rol van de overheid

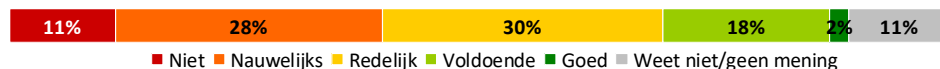
Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Ondermijning democratische rechtsstaat)? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=112)

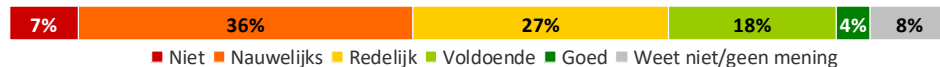
In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=112)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=112)

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=112)

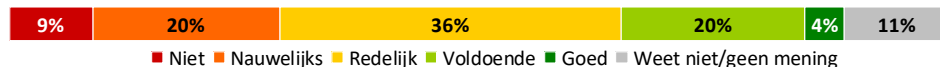
Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Terrorisme)? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=543)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=543)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=543)

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=543)

Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Extremisme)?

(Gebeurtenis in zorgen top-3, n=317)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=317)

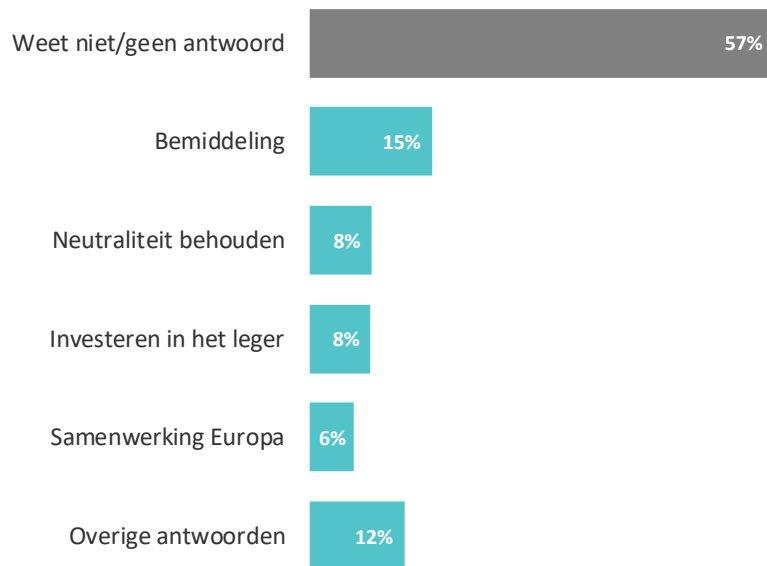
In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=317)

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=317)

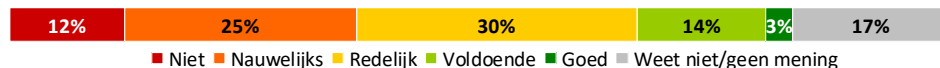
Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Geopolitieke dreigingen)? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=96)

In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=96)

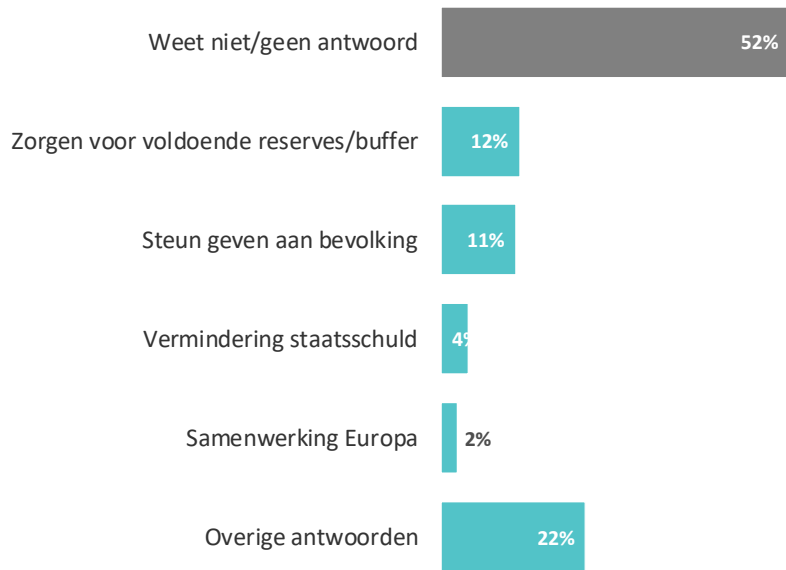
In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=96)

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=96)

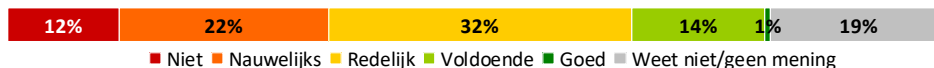
Welke maatregelen dient de overheid te nemen om de onderstaande ramp of crisis in Nederland te bestrijden/voorkomen (Financieel-economische bedreigingen)?
(Gebeurtenis in zorgen top-3, n=104)

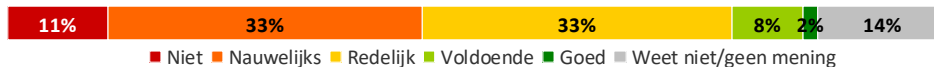
In hoeverre je denkt dat de Nederlandse overheid in staat is om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=104)

In hoeverre vind je dat de overheid genoeg doet om deze gebeurtenis te voorkomen? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=104)

In hoeverre denk je dat de overheid in staat is om de gevolgen zo beperkt mogelijk te houden? (Gebeurtenis in zorgen top-3, n=104)

Zorgen van Nederlanders	7
Inschatting kans en effect	11
Veiligheidsbeleving op locaties	15
Voorzorgsmaatregelen algemeen	18
Voorzorgsmaatregelen en reactie per ramp	21
Informatiebehoefte	28
Vertrouwen in de overheid	31
Verwachtingen Nederlanders van de overheid	35
Verschillen naar achtergrondkenmerken	47

Geslacht

- Vrouwen maken zich meer zorgen over mogelijke rampen en crises, vooral over terrorisme, spanningen tussen bevolkingsgroepen en intolerantie. Twee keer zoveel vrouwen als mannen zien infectieziekten als één van de grootste persoonlijke zorgen. Vrouwen schatten de kans dat een ramp gebeurt even groot in als mannen dat doen, maar denken dat de gevolgen ernstiger zijn.
- Mannen voelen zich vaker veilig op straat, in openbare gebouwen, op een vliegveld, in een vliegtuig, op een treinstation en bij openbare evenementen.
- Vrouwen bereiden zich anders voor op een mogelijke ramp of crisis. Vrouwen hebben vaker levensmiddelen in huis, zoals water en houdbaar voedsel. Mannen hebben vaker een idee hoe zij zouden moeten handelen bij een overstroming of extreem weer. Mannen hebben vaker een radio op batterijen in huis dan vrouwen en ook vaker contant geld. Vrouwen zijn vaker in het bezit van kaarsen.

Leeftijd

- 15-24 jarigen schatten de kans lager in dat één van de volgende rampen zich voor doet: extreem weer, natuurbranden, milieurampen, stralingsongevallen, de uitval van vitale processen en cyberdrielingen. Boven de 55 jaar wordt de kans van de meeste rampen juist hoger ingeschat.
- 55-75 jarigen maken zich meer zorgen over de ondermijning van de democratische rechtsstaat.
- 55-75 jarigen hebben minder vertrouwen in de overheid.
- De gevolgen van terrorisme worden door jongeren hoger ingeschat. Jongeren tussen 15-24 jaar denken vaker dat de gevolgen van een terroristische aanslag zeer ernstig of catastrofaal zullen zijn voor de Nederlandse samenleving.
- Jongeren tot 24 jaar kennen de maatregelen die de overheid treft om radicalisering tegen te gaan minder goed.

Opleidingsniveau

- Laagopgeleiden noemen vaker spontaan de toestroom van asielzoekers en islamisering als punt van zorg.
- Hoogopgeleiden maken zich vaker zorgen over geopolitieke dreigingen en over cyberdreigingen dan laagopgeleiden.
- De kans dat er een terroristische aanslag gaat gebeuren wordt door laagopgeleiden zeer hoog ingeschat, maar ook de kans van de meeste andere gebeurtenissen is volgens laagopgeleiden groter dan volgens hoogopgeleiden.
- Laagopgeleiden vinden ook vaker dat de overheid te weinig doet om terrorisme te bestrijden en hebben er minder begrip voor dat een terroristische aanslag nooit helemaal valt uit te sluiten.
- Laagopgeleiden hebben een gering vertrouwen in de overheid en ook een lager vertrouwen als het gaat over de informatievoorziening bij een ramp of crisis. De maatregelen die de overheid op dit moment neemt om de veiligheid te vergroten zijn in deze groep ook grotendeels onbekend.
- Laagopgeleiden zijn minder goed voorbereid op een ramp of crisis dan hoogopgeleiden. Laagopgeleiden hebben minder vaak extra batterijen, een radio op batterijen, kaarsen of een gereedschapsset in huis. Laagopgeleiden maken ook minder vaak back-ups van hun computerbestanden. Het evacuatieplan van gebouwen waar ze vaak komen is bij laagopgeleiden ook vaker onbekend dan bij hoogopgeleiden. Laagopgeleiden hebben wel vaker de beschikking over contant geld thuis.
- Laagopgeleiden voelen zich minder veilig op openbare plekken en geven ook vaker aan locaties te mijden omdat ze zich daar niet veilig voelen.

- **Overstromingen** (bijvoorbeeld door stijging van het water vanuit zee of een rivier, of het doorbreken van de dijken)
- **Extreem weer** (zoals een zware storm, hittegolf, of ijzel, sneeuwstorm)
- **Natuurbranden** (zoals een bosbrand of heidebrand)
- **Aardbevingen**
- **Milieurampen en chemische incidenten** (zoals ongevallen in de chemische sector, olierampen en lekkages van chemicaliën in water, bodem, en grondwater)
- **Infectieziekten (mens en dier)** (zoals virus of bacteriële besmettingen die veel mensen en/of dieren kunnen treffen)
- **Stralingsongevallen** (bijvoorbeeld door een ongeluk in een kerncentrales waarbij radioactief materiaal vrijkomt)
- **Transportongevallen** (water, spoor, weg, lucht) door ernstig ongeval op het spoor of weg, in de scheepvaart of met een vliegtuig)
- **Uitval van vitale processen** (zoals de uitval van gas, elektriciteit, drinkwater, ICT en telecommunicatie)
- **Cyberdreigingen** (cyberaanvallen op organisaties, verstoren van vitale voorzieningen, of de ontvreemding van staatsgeheimen, persoonsgegevens en intellectueel eigendom)
- **Spanningen tussen bevolkingsgroepen** (zoals de toenemende migratiestroom, integratie van minderheden, polarisatie en toegenomen spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen)
- **Ondermijning democratische rechtsstaat** (door bijvoorbeeld verspreiden van nepnieuws en de inmenging van buitenlandse staten in het ongestoord functioneren van de binnenlandse democratie)
- **Terrorisme** (aanslagen gemotiveerd door een ideologie zoals jihadisme of rechtsextremisme)
- **Extremisme** (geweld en wetsovertredingen van links- en rechts-extremisten, radicale moslims, asielrechtenextremisten en van dierenrechtenextremisten)
- **Geopolitieke dreigingen** (zoals oorlog, internationale conflicten en toenemende spanningen tussen grootmachten)
- **Financieel-economische bedreigingen** (bijvoorbeeld hoge werkeloosheid, faillissement van grote financiële instellingen, oplopende staatsschuld of het instorten van de beurs)

- **Veldwerkperiode**
 - Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 29 maart tot en met 17 april 2017.
- **Methode respondentenselectie**
 - Uit het StemPunt-panel van Motivaction.
- **Incentives**
 - De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen.
- **Weging**
 - De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van de MOA op basis van data van het CBS.
- **Responsverantwoording online onderzoek**
 - In de veldwerkperiode is aan 3.650 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten.
- **Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden**
 - Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard.

Kenmerken	Ongewogen		Gewogen	
	N	%	N	%
15 t/m 24 jaar	81	9,9%	119	14,6%
25 t/m 34 jaar	98	12,0%	140	17,1%
35 t/m 44 jaar	99	12,1%	134	16,4%
45 t/m 54 jaar	158	19,3%	159	19,5%
55 t/m 64 jaar	204	25,0%	142	17,4%
65 t/m 75 jaar	177	21,7%	123	15,0%
Man	442	54,1%	409	50,0%
Vrouw	375	45,9%	408	50,0%
Opleiding hoog	212	25,9%	205	25,1%
Opleiding midden	428	52,4%	422	51,7%
Opleiding laag	177	21,7%	189	23,2%

motivaction

research and strategy

Motivaction International B.V.
Marnixkade 109
1015 ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001 MG Amsterdam

T +31 (0)20 589 83 83
M info@motivaction.nl

www.motivaction.nl

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.